

plum-puddings, barrels of oysters, red-hot chestnuts, cherry-cheeked apples, juicy oranges, luscious pears, immense twelfth-cakes, and seething bowls of punch, that made the chamber dim with their delicious steam”; “There were great, round, pot-bellied baskets of chestnuts, <...> There were pears and apples, clustered high in blooming pyramids; there were bunches of grapes, <...> there were piles of filberts, mossy and brown, <...> there were Norfolk Biffins, squat and swarthy, setting off the yellow of the oranges and lemons”; “the blended scents of tea and coffee were so grateful to the nose, or even that the raisins were so plentiful and rare, the almonds so extremely white, the sticks of cinnamon so long and straight, the other spices so delicious, the candied fruits so caked and spotted with molten sugar as to make the coldest lookers-on feel faint and subsequently bilious”; “Mrs. Cratchit entered – flushed, but smiling proudly – with the pudding, like a speckled cannon-ball, so hard and firm, blazing in half of half-a-quartern of ignited brandy, and bedight with Christmas holly stuck into the top”.

Conclusion: Thus, we can conclude that the detail of food helps Nikolai Gogol and Charles Dickens reveal in their Christmas stories a special national coloring of the Ukrainian and British festive traditions, create images of characters and express their attitude towards them.

ЛІНГВІСТЫЧНЫ СТАТУС УСТОЙЛИВЫХ ВЫРАЗАЎ

I.V. Бондал
Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава

Агульнавядома, што слоўнікавы склад любой мовы бесперапынна змяняецца і абнаўляецца. Невычэрпнай крыніцай яго папаўнення побач з лексікай выступаюць устойлівыя выразы: фразеалагізмы, прыказкі, прымаўкі, афарызмы, крылатыя словы, перыфразы.

Фальклорныя сваімі вытокамі, яны адлюстроўваюць і перадаюць шматвяковы вопыт народа, дапамагаюць зразумець яго менталітэт, нацыянальнае светаўспрыманне. Акрамя таго, такія устойлівыя адзінкі вызначаюцца лаканічнай будовай, арыгінальнымі сродкамі вобразнай экспрэсіі, дасканаласцю формы – з’яўляюцца адным з дзейсных стылістычных і выяўленчых сродкаў мовы.

Мэта артыкула – супаставіць розныя погляды даследчыкаў на прадмет і аб’ём фразеалогіі, абазначыць лінгвістычны статус устойлівых выказаў, вызначаўшы іх агульнае і адметнае.

Матэрыял і метады. Матэрыялам даследавання з’яўляюцца ўстойлівыя выразы: фразеалагізмы, прыказкі, прымаўкі, афарызмы, перыфразы; іх класіфікацыя і лінгвістычны статус. У даследаванні выкарыстаны наступныя метады: апісальна-аналітычны, параўнальна-супастаўляльны.

Вынікі і іх абмеркаванне. Пэўны час устойлівыя выразы аб’ядноўваліся адным паняццем «*фразеалогія*». Тэрмін паходзіць з мовы грэкаў (ад *phrasis* – зварот, выслоўе, *logos* – вучэнне, навука). Літаральна выходзіць, што *фразеалогія* – навука пра выразы (выслоўі). Аднак тэрміналагізуючыся слова *фразеалогія* набыло іншае значэнне: у сучаснай лінгвістыцы – гэта раздел мовазнаўства, які вывучае фразеалагічныя адзінкі (фраземы), іх значэнне, структуру, адносіны да слова і сінтаксічных адзінак (словазлучэння, сказа), іх ужыванне ў мове, паходжанне. Тэрмін «фразеалогія» ўжываецца і са значэннем «сукупнасць фразеалагічных адзінак пэўнай мовы або пэўнага аўтара, твора, перыяду і інш.»

Разам з тым прадмет і аб’ём фразеалогіі даследчыкамі мовы трактуецца па-рознаму, што не дазваляе канчаткова вызначыць статус розных устойлівых выказаў. Фразеалогію разглядаюць у шырокім і вузкім плане [4, 8]. Пры шырокім разуменні да фразеалагічных адзінак адносяць не толькі ўласна фраземы (*рукой падаць, на шапачны разбор, лісам падшыты, хоць іголкі збірай, кату на пяту*), а і выслоўі іншага плану:

прыказкі: *Дарагая тая хатка, дзе радзіла мяне матка, Адклад на ідзе ў лад, Позняя птушачка вочкі трэ, а ранняя ўжо дзюбку чысціць, Той не можа быць другам, хто ў бядзе абыдзе кругам, Рана загоіцца, а злое слова ніколі;*

крылатыя выслоўі і афарызмы: *Без чалавечнасці не будзе вечнасці* (Пімен Панчанка). *Кожны чалавек – гэта цэлы свет* (Кузьма Чорны). *Хваробы лечыць і атрутамі* (Максім Багдановіч). *Не шукай ты ічасця, долі на чужым, далёкім полі* (Янка Купала). *Спынішся – плынню адгоніць назад* (Сяргей Грахоўскі);

перыфразы: *бераг белых буслоў* (Беларусь), *раніца жыцця* (маладосць), *нябесныя вочы* (зоркі), *сасновы мёд* (жывіца), *вястунка гадоў* (язюля), *абвіць вянком спаткання* (абняць каго).

Такі падыход да разумення фразеалогіі сустракаем і ў вучэбных дапаможніках для студэнтаў-філолагаў [1, 76]. У тыповых вучэбных праграмах па сучаснай беларускай мове вышэйназваныя парэміі ўключаны ў раздзел “Фразеалогія” [2, 12].

Прыхільнікі вузкага разумення тэрміна “фразеалогія” катэгарыяльнай адзнакай фразеалагізма лічаць яго **семантычную цэласнасць** і аб’ём фразеалогіі абмяжоўваюць толькі сэнсава непадзельнымі выразамі. Апошнія дзесяцігоддзі семантычная канцэпцыя атрымлівае ўсё большае прызнанне ў даследчыкаў [3,10]. Пры такім падыходзе ў аб’ём фразеалогіі ўключаюцца моўныя адзінкі аднароднага характару, якія паддаюцца сістэматызацыі, падзелу на групы, тыпы, разрады.

Суіснаванне двух падыходаў да вызначэння аб’ёму фразеалогіі можна вытлумачыць тым, што ў асобную галіну мовазнаўства яна вылучылася толькі ў 60-я гады ХХ ст. Працяглы час фразеалагізмы пад рознымі назвамі (ідэёмы, выслоўі, прымаўкі і інш.) сцісла разглядаліся ў межах лексікалогіі, уключаліся ў фальклорныя зборнікі.

Вызначаючы лінгвістычны статус прыказак, афарызмаў, перыфраз як устойлівых выслоўяў (парэмій), адрозных ад фразеалагізмаў па сваёй сутнасці, граматычнай аформленасці, варта звярнуць увагу і на іх прамое ці ўскоснае дачыненне да фразеалагічных адзінак.

Прыказка і фразеалагізм. Прыказкі – кароткія народныя выслоўі павучальнага характару. Асобныя фразеалагізмы ўваходзяць у прыказку як яе “будаўнічы” матэрыял: *Радня да паўдня, а як сонца зойдзе – сам чорт не знойдзе. Трапіў у нерат- ні ўзад, ні ўперад. Прыйдзе каза да ваза, ды сена не будзе. Расце як гарох пры дарозе – хто ідзе, той скубе.*

Крылатыя выразы і фразеалагізм. Крылатыя выразы – трапныя, устойлівыя афарызмы кніжнага паходжання. Многія крылатыя выразы, уключаючы афарызмы, сталі базай для фарміравання фразеалагізмаў: *ахілесава пята, дамоклаў меч, жаба ў каляіне, людзьмі звацца, ні бэ ні мя, рыльца ў пушку.*

Перыфраза і фразеалагізм. Перыфраза – семантычна непадзельнае словазлучэнне, якое ў працэсе маўлення называе прадметы, дзеянні і адначасова характарызуе іх. Асобныя перыфразы сталі традыцыйнымі:

беларускі шоўк (лён), *беларускае мора* (Нарач), *другі хлеб* (бульба), *цар пушчы* (зубр), *чорнае золата* (нафта).

Такія перыфразы зразумелыя і без кантэксту. Пераходзячы з адзінак маўлення ў адзінкі мовы, перыфразы набліжаюцца да фразеалагізмаў і ўзнаўляюцца як гатовыя назвы (індывідуальна-аўтарская перыфраза → традыцыйная перыфраза → фразеалагізм).

Заклучэнне. Прааналізаваны матэрыял сведчыць, што ўстойлівыя выразы пры знешнім падабенстве, узнаўляльнасці, узаемапрапанікальнасці валодаюць рознымі прыкметамі, лексічнай і граматычнай катэгарыяльнасцю.

Улічваючы розныя погляды навукоўцаў на аб’ём фразеалогіі, вызначэнне лінгвістычнага статусу ўстойлівых выказаў патрабуе дадатковага вывучэння, выпрацоўкі шэрагу крытэрыяў як для акрэслення ўсяго фразеалагічнага матэрыялу, так і для яго класіфікацыі.

Спіс літаратуры

1. Сучасная беларуская літаратурная мова: Лексікалогія. Фанетыка. Арфаграфія: вучэб. дапам. / М.Ц. Кавалёва, А.К. Юрэвіч, Ф.М. Янкоўскі і інш. – 3-е выд., дапрац. і дапоў. – Мн.: Выш. шк., 1993 – 206 с.
2. Сучасная беларуская мова. /Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасцей: 1- 210501 Беларуская філалогія (па напрамках);1 – 210504 Славянская філалогія. – Мінск, 2015г. – 27 с.
3. Лепешаў І.Я. Фразеалогія сучаснай беларускай мовы: вучэб. дапам для філал. фак. ВНУ. – Мн.: Выш. шк., 1998. – 271 с.
4. Янкоўскі Ф.М. Беларуская фразеалогія. – Мн.: Нар. асвета, 1981. – 79 с.

КОНЦЕПТ СПАСЕНИЕ В РУССКОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРЕ

А.А. Бугевич

Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова

Учение о спасении занимает центральное положение в системе христианского вероучения. В христианстве спасение рассматривается как результат жертвенного прихода Сына Божьего в мир, призванного спасти человечество от греха, и в более широком смысле,